

Glorioșii ani ai ratării

PRIMII MEI ANI DE PROLETARIT ȘI UN PERSONAJ STRANIU

- I -

Pot spune că anul 1973 a reprezentat începutul maturizării mele. Pe 26 ianuarie, de ziua celui pe care abonații cooperativei „Fleica și Drapelul” îl numeau, deja, „Părintele Națiunii”, „Școala profesională de chimie Pitești” m-a îmbrăncit în producție, cu două trimestre mai devreme. Luat pe nepregătite, în lipsa unei locuințe și cu bani foarte puțini, vreo două luni a trebuit să locuiesc tot în căminul școlii și să mănânc, atunci când se putea, la cantina acesteia. Era iarnă, frig, paltonului grosier, cumpărat de tata, îi preferasem un „spențer” de velur, primit cadou de la unchiul Corneliu, potrivit mai mult celorlalte anotimpuri. Ai mei nu aveau dare de mână, să mă ajute, încă nu-și reveniseră după multele peripeții prin care îi purtase istoria. Noua și intempestiva mea situație era stânjenitoare, locul de muncă era plin de responsabilități reale, adică era complex, plin de pericole și de data asta nu mai eram operator chimist practicant, ci titular pe post, cu toate că abia în vară împliniam 18 ani. La toate acestea se mai adăugau și chinuitoarele puseuri de nostalgie pentru locurile de acasă, combinate cu pustiul unui amor adolescentin neîmplinit! Lecturile mă ispiteau puțin și aproape că nu mă ajutau deloc, plimbările prin orașul mic (bântuit de mine în timpul școlii și, deci, fără taine) erau fără țintă, de rutină, iar cele 4 cinematografe își epuizau repede oferta de filme. Trăiam drama insului de la țară, cu adolescența timorată de un oraș nedefinit și de proletariatul în rândurile căruia s-a trezit brusc și sărac. O dată pe săptămână mă vedeam cu tatăl meu și cu sfaturile lui – mereu multe și aceleași: complicate și parcă adecvate unor viitoare catastrofe! Cu dragul meu profesor Ion Cincă mă vedeam la școală, de două ori pe săptămână; și el îmi dădea sfaturi, dar ale lui erau realiste, protectoare și urmate de o scurtă listă de... cărți, pe care musai trebuia să le citesc, ca să putem discuta pe marginea lor.

Pagină de jurnal: Luni, 12 feb. 1973 – am luat primii bani muncii de mine, lichidarea pe ianuarie. Am lucrat doar 6 zile – 180 lei! Mi-am cumpărat țigări „Carpați” fără filtru și un dicționar român-francez. (Notă actuală: Pe când eram elev în anul II, tata m-a prins fumând și mi-a spus: „Franț, eu fumez de la 16 ani, dar atunci munceam peste vară și fumam din banii mei. Așa că așteaptă să ajungi pe salariu. E prima mea dorință în ceea ce te privește sub aspect financiar.” Iacă, cu primul salariu venise vremea să i-o împlinesc!

Pagină de jurnal: Joi, 15 martie 1973 – meșterul Costică Mustăța m-a chemat la birou, mi-a zis că sunt harnic, conștiincios și m-a întrebat dacă părinții mei sunt membri de partid. Doar mama, i-am spus. „Acesta e un lucru bun și dacă te mai și tunzi peste un an ești bun de primit în partid. Mai vorbim.” (Notă actuală: Purtam părul mare, ca toți congenerii mei, și asta nu era pe placul comuniștilor, cum nici blugii și moda mini la femei nu erau; un an mai târziu, miliția avea să înceapă vânătoarea de pletoși și de femei minijupate! Maistrul Mustăța era secretarul BOB-PCR din secția în care lucram. Pornise de jos – mai întâi muncitor necalificat pe schelele petroliere de la Borzești, apoi muncitor calificat, corolarul fiind atins după absolvirea unei școli de maiștri. Era bine pregătit profesional și, cum trecuse de 50 de

ani, găsisse cu cale să intre în politică, cu gândul că scapă de producție, gând care i s-a împlinit abia în preajma pensionării. Avea un ochi de sticlă, care-i dădea un aer de om năuc, singuratec și îi atrăsese porecla „Ciclopul”. În realitate, nu era o ființă rea, dimpotrivă, era sociabil, cu umor, prietenos și foarte înțelegător, mai ales cu tinerii, în care-și regăsea anii de ucenicie.

În luna martie am părăsit căminul, am găsit o gazdă în zona Gării, dincolo de pasarelă. Era un cartier periferic, o mahala, așa zice, populată de români și țigani, cele două etnii erau la a doua, a treia „generație încălzită” și trăiau în bună înțelegere. Gazda mea, Nea Anghel Grigore, era un om vesel, originar din comuna Bârlogu, dar orășenizat. În primăvară am redescoperit Parcul Strand, azi Strandul Vechi. Parcul era frumos, reconfortant, plin cu sălcii, magnolii, caprifoi, copaci feluriți, cu flori variate, cu lacul și canalele pe care te puteai plimba cu bărci închiriate. În latura din dreapta a parcului se afla o mică Grădină Zoo. Mă fascinau cele două lame și iezii lor, originare din Anzii Cordilieri – uneori le priveam și câte o oră, încercând să văd, cu ochii minții, meleagurile lor și războinicii inka. În vreo 4-5 rânduri l-am văzut în Strand și pe marele nostru fotbalist, pe Nea Gicu Dobrin. Venea acolo, ori de câte ori avea timp – era locul unde în copilărie a început să bată mingea. Juca reprize multe de „miuță,” cu copii și adolescenți, le arăta fente și multe altele. Mai târziu, aveam să aflu că Gicu Dobrin copilărise și cu pictorul Gică Pantelie – prima minge reală a fotbalistului a fost cumpărată chiar de pictor! Aici am cunoscut un tânăr ceva mai mare decât mine (avea 27 de ani), pe care mai târziu l-am poreclit Lautaro, de la eoul cu același nume, din Araucania, o regiune cu băștinași semeți, din sudul statului Chile – tânărul semăna izbitor de mult cu araucanul și avea tenul la fel de măsliniu. În 1970 apăruse un roman istoric despre epopeea araucană, semnat de Fernando Alegria – eram fraged, mai citeam și cărți ușoare, visând cu ochii deschiși la tărâmurile de peste mări și țări. Dl. Cincă a văzut cartea și mi-a zis: „Bravo, Aurele! La vârsta ta, Hegel citea filosofia greacă în original și tu pierzi timpul cu surcele!” Ba bine că nu!, aveam acasă o valiză cu tomuri de călătorii, de capă și spadă!

Felul în care ne-am cunoscut a fost destul de caraghios. Înainte de a se așeza pe aceeași bancă cu mine, mi-a zis aproape ceremonios: „Bună ziua, tovarășe, îmi permiteți să iau loc?” Am încuviințat, cu greu abținându-mă să nu izbucnesc în hohote de râs! Omul era îmbrăcat într-o salopetă albastră, de doc gros, curată și nefiresc de bine călcată, era încălzit cu bocanci, pe cap purta o șapcă muncitorească, de păslă, tot albastră. Am crezut că este un om sărman, proaspăt angajat, ca mine, și nu a reușit, încă, să-și cumpere haine. Și-a aprins o țigară „Tractor”, a tras câteva fumuri și, nitamnisam, m-a întrebat dacă îmi place Panait Istrati! Citisem „Chira Chiralina” și „Moș Anghel”, îmi plăcuseră amândouă, dar în mod special mi-a plăcut Moș Anghel – îmi amintea de vecinul meu din capul satului, de nea Ioniță Matei, supraviețuitor al celor două Războaie Mondiale, care mai trăia în acei ani, și bea alcooluri tari, zi de zi, aidoma lui Moș Anghel, pentru a-i dispărea din minte ororile războiului. I-am spus toate acestea, cunoștinței mele celei noi. Mi-a întins mâna și mi-a spus: „Mă cheamă Gimi, sunt strungar, socialist și poet social. Tovarășe, de-a lungul istoriei, cele mai năpăstuite pături sociale au fost:

țărăniimea, meșteșugarii și muncitorii de mai târziu. Aceștia au fost mereu asupriți, furați, schingiuiți și chiar împușcați. Mi-a plăcut scurta prezentare a vecinului tău. Aș vrea să-mi spui mai multe.” „Păi, zic, Nea Ioniță a supraviețuit și în linia întâi, și tifosului exantematic, a îngropat sute de morți, în Primul Război – o vreme a făcut războiul împreună cu tatăl său, dar au fost despărțiți. Au venit acasă amândoi – el întreg și tatăl său fără un picior. Au tot așteptat să fie împrăștiți cu ceva pământ. Văzând că nu se poate descurca nicicum, Nea Ioniță a plecat la București, unde a găsit o slujbă bunicică, la un angrosist evreu – descărca și încărca mărfuri și era plătit la sfârșit de săptămână. Evreul a văzut că e harnic, destul de cuviincios și inteligent, așa că l-a mutat la una din prăvăliile sale din Calea Văcărești. Peste 3 ani a trebuit să plece, în urma unei povești de iubire interzisă...” De ce nu scrii toate acestea, ai putea fi un al doilea Panait Istrati!” „Nu pot să scriu proză, mi-a spus și un profesor de-al meu că aș povesti destul de frumos; când încerc să scriu proză, în care abordez viața reală, mi se golește creierul de orice gând, de cum pun stiloul pe hârtie, mă blochez...” Profesorul Cincă încercase de câteva ori să mă dezinhibeze, dar gândul îmi era la proza prietenului meu mai mic, Tudor Buicea, care, deși era un adolescent, scria proză cu mare forță, așteptam cu nerăbdare să-mi citească o nouă povestire, sau un capitol al romanului pe care-l începuse. Probabil că asta mă inhiba, ori simțeam că nu sunt făcut pentru narațiune.” Când îi spuneam acestea lui Gimi (ce nume!, îmi ziceam în gând), mă tot întrebam ce e cu omul acesta, cu simpatia lui excesivă pentru proletariet. Deși eram încă un adolescent, știam destulă istorie, o trăisem în frageda copilărie - Tata, Mama și eu fusesem trimiși cu domiciliu obligatoriu în Bărăgan, trăisem viața deportaților. Bunica și Dl Cincă îmi explicaseră ce s-a petrecut în realitate, îmi oferiseră amănunte despre cum s-a instaurat regimul în care trăiam forța, minciuna și brutalitatea de toate felurile au fost instrumentele eficace. În 1960 Bunicilor li s-a permis să mă ia în custodie, ca să scap de Bărăgan. În 1961-62 încă mai erau ridicați, noaptea, cei care se împotriveau colectivizării - erau ademeniți, șantațați, amenințați, bătuți, li se simulau execuții cu plutonul. Unii cedau și semnau, alții, care se țineau tari, veneau acasă neoameni. Este și cazul tatălui celui mai bun prieten al meu din sat, Viorel Dobre – a fost bătut cu frânghia udă, la Securitate, și lăsat să doarmă gol-goluț, în celulă de beton, fără pat, scaun și pătură. În câteva luni, omul s-a îmbolnăvit de pneumonie și l-au trimis acasă, unde s-a tratat mai mult cu leacuri băbești. Cu toate acestea, după aproape de doi ani a plecat pe Cea Lume... Moartea lui Nea Ion, tatăl bunului meu prieten Viorel, a fost un moment greu și pentru mine; mă legasem mult de el, la rândul lui, mă trata ca pe fiul lui – era de-o seamă și bun prieten cu tatăl meu, știa unde este acesta și făcea aproape totul ca să nu-i simt lipsa.

Am mai vorbit o vreme cu Gimi, am terminat povestea lui Nea Ioniță apoi ne-am schițat reciproc biografia, ca să ne știm mai bine. Înainte de a ne despărți, ne-am dat o întâlnire în fața Magazinului Trivale. În drum spre casă, mă tot gândeam la ciudata mea nouă cunoștință, mă întrebam ce surprize avea să-mi ofere, ce lămuriri despre sine și strania lui pasiune pentru socialism și proletariet!

Va urma



Pe când eram elev în anul II, tata m-a prins fumând și mi-a spus: „Franț, eu fumez de la 16 ani, dar atunci munceam peste vară și fumam din banii mei. Așa că așteaptă să ajungi pe salariu. E prima mea dorință în ceea ce te privește sub aspect financiar.”



Autorul, în 1973

Nina Ceranu



Volumul are în el, prin cultura și prin talentul autoarei, o mulțime de simboluri care încearcă, pe cont propriu, sau unde este cazul, oscilându-se spre a crea imagini convingătoare, dar toate încununute de Creator cu aureolă.

Să păstrezi liniștea din albastru

Instalată cu puteri depline și în cel de-al 12 vomul al Silviei C. Negru, *Umbre albastre*, culoarea aceasta a candorii și-a nobleții a devenit, aidoma mării, aproape leit motiv-ul liricii autoarei. E culoare cu care își marchează spațiul paradisiac al poeziei, amintirea iubirii, puterea credinței dincolo de „spațiul căutat” și găsit în Cetatea de la capătul urcușului sisific, cetatea „sacralizată sub Cerul marmorat”, cu „cea mai înaltă cruce în spate/ străbătând o sferă grea”.

Magia cuvântului se instalează netulburată în rostirea poemelor, fiecare devenind în sine un „cer al durerii”, unde-faliile în mișcarea lor păstrează totuși numele și visele intacte, chiar dacă cu reverberații diferite, în funcție de timpul la care le-a venit sorocul de a fi puse pe hârtie.

În poemele sale Silvia C. Negru e sihastra care adună fluturi și-i ocrotește de efemeritatea clipei, îi învâluie cu „drumuri de fum”, ori e aceea care are puterea de a albăstri cerul, de a lumina luna plină, de a plânge cu lacrimile altcuiva, în credința găsirii drumului ce duce spre izbăvirea prin vers, a celui vers care ne apropie de El, discret „căci inima și fruntea doar poezie văd”.

„Înrămarea sufletului” e de fapt dialogul cu sinele înrob în „zale de singurătate”, înainte de a deschide ușa zorilor plăpânzi ori de a stinge, fără resentiment, slaba iluminare a amurgului, după aprinsul stelelor într-o „ramă mai vetustă, bleumarin”.

În noua casă a lunii, poeta întoarce oglinda, o rotește, căutând locul cel mai la-ndemână în care aripile poeziei să bată în geam cu semnul evlaviei.

Volumul are în el, prin cultura și prin talentul autoarei, o mulțime de simboluri care încearcă, pe cont propriu, sau unde este cazul, oscilându-se spre a crea imagini convingătoare, dar toate încununute de Creator cu aureolă. Deșertul — care e lipsa vieții în cotidianul sterp — prin dorința Celui de sus, prin mâna poetei „tresare la gând de furtună (ceea ce ar putea aduce ploaie = vocea Divinității), stâncile greu accesibile spiritului uman sunt marcate cu câte un far, în cenușiul destinului, unde nevoia de alb, de găsierea unei căi, a unei cruci mai ușor de purtat — ca și când asta ar fi posibil! — și la capătul căutărilor să fie „pacea deschisă”, pacea autorului.

Oricâte drumuri ar fi străbătut Silvia C. Negru, unul e clar, mereu dorit și simțit de inima sa, Cărarea pe care, a ajuns aici din „diminețile cu muguri”, din „zarea copilăriei”, nu fără „jertfe de vise”, se întrevețe doar, dincolo de pasul peste limita trecerii de țarm.

Iubirea e uneori cupa cu otrava care ademenește, fără să-i știi puterea, ori sertarul în care s-au strâns, în teancuri, mărturisirile și de-o parte și de alta a două suflete înlănțuite, sau e treapta de lumină spre raiul dăruit.

Un alt motiv al creației sale, regăsit și-n alte volume, e motivul meditației și al

contemplației în fața creației lui Dumnezeu, ca și când s-ar afla în fața unei picturi religioase din care Creatorul, „atent, spiritual, mirat și prudent” e nemulțumit de creația sa omul „construit cu mâna”, încercând să-i atenueze, măcar, din patimi, din tulburarea din spirit, din zgomotul zarurilor la jocul de noroc al sortii.

Însă, chiar dacă fiecare din noi are în față un „drum pietruit”, mereu „aripile desprinsе din noapte” vor fi cele cărora va trebui să ne împotrivim, în gând cu locul nostru pe „pământul cel bun” unde poate vom face „tandem cu steaua” noastră.

„Aseară, Rilke/m-a vizitat/și-am citit cu el *Poemele franceze*/într-un cerc al durerii,/și-n fiecare poemă/mi-am înrămat sufletul./Pașii peste limită/au luat urma Nisetrului./unde nimeni nu aplaudă/arca gândului, /ori acul scânteind în noapte./Nimeni nu revitalizează iarba,/peste ea/nimeni nu coboară roua câmpului./Arborii cu raze fac tandem cu steaua,/cu lumina verdelui zefir./De ce n-am fi întru contemplare/dacă semnul de noblețe e trup dintr-un poem/creionat cu culori nevinovate,/iar în visul fără somn,/farul de pe stâncă/luminează marea albastră./La fuziunea fântânilor/ umbrele albastre lasă urme/pe o pânză înlăcrimată/ca o simplă rugăciune”

E clar, poezia Silviei are în ea un val de speranțe, adunat din fire alese, din brocarturi și dantele, din care se țese o poezie autentică.

Teo Cabel

În poezia sa Luminița Amarie face o diagramă a axei creatoare: iubire-vegetal-loc-căutare-înstrăinare-dor-regăsire în copilărie-siguranță-efemer-cuvânt. Versul este proaspăt ca apa de la fântână. Impresia de ambrozie și nectar are o aromă de pelin, cicatrizant.



cronici

Este omul un cărbune?

Luminița Amarie redimensionează, în volumul *Cărbune de fum* (Editura Brumar-2015), iubirea. Acest sentiment, răscolitor, greu de stăpânit este mai puternic în apropierea morții, în prezența ei. Iubirea se naște abia atunci când moare tot/iar el a murit de mult (**să vină moartea întâi**); a venit ziua noastră/tu atât de senin/ eu atât de pustie// am mângâiat o tăcere care apoi m-a ucis/ (**priveliștea singurătății**). Iubirea nu este gratuitate, devine miză și victorie, chiar de câteva clipe, în prezența neantului, în care riscă să se surpe totul, spațiu, timp, chiar și cuvântul dacă nu i se recunoaște energia purificatoare: *am rămas rătăciții unei singurătăți/ mi-e frică/ dar tu cu tristețea ta/ luminezi abisul dintre noi/ (tristețea ta este un animal de pământ)*. Pierderea iubirii, este un sentiment de golire, de pustiu, dar prezența umanului face suportabil momentul, poate fi o sământă de speranță.

Sentimentul imanent al morții ține toate simțurile încordate, nu este relaxare în iubire; este putere, voluptate, măreție. În momentele de așteptări înșelate este dezamăgire, arsura sentimentului neîmplinit, dublată de arsura cuvântului, dezbrăcat de hlamida sa celestă și tăvălit într-o realitate pe care nu o poți controla, nu o poți dresa, doar o poți calma pe moment cu propria jertfă: *ieșirea mea din scenă, tăcerea ta monahală,...) cer să pleci și te implor să rămâi-scriu tăcut/.../scriu despre iubire și literale mele devin cruci (lumina mâinilor); îți voi scrie aici despre tristețea ta de bibliotecă/ despre liniștea adunată în scrum/ despre apropierea care ne-a despărțit (tristețea ta ca un animal de pământ)*;

Moarte, singurătate și iubire. Ingrediente nelipsite într-o viață. Când, cum, de ce unele sunt mai puternice ca altele? De mic ai de a face cu moartea; te întâlnești de multe ori cu ea în jurul tău. Pentru experiența personală auctorială reperele sunt la șase ani, la 13, ca mai târziu să realizeze că: *moartea a venit în liniște/ m-a privit în ochi, m-a mângâiat. Am implorat-o să nu mă lase singură; ea a zâmbit și mi-a spus că nu mă vrea (***)*; apoi, ca și cum o mare sărbătoare se apropia,/ mi-am croit veșminte pentru moarte./ am plecat

la vânătoare de șerpi și m-am întors acasă/ fără lacrimi, aveam doar o/ străină durere în piept (**pietre plângând**). Eu-l caută identificarea nuanțelor. Este într-o continuă rearanjare, resimbolizare. Un alfabet al trăirii prin care citești lumea altfel decât o știai din prejudecăți despre moarte, iubire, singurătate: *mi-am vândut singurătatea pe o gură de apă, (pietre plângând) ca apoi în vama albă: ploaie, mă cheamă singurătatea la masă; În marea singurătate simt cum corpul meu devine mic/ prea mic pentru inimă/(...) visez la o iubire, o iubire care să mă ucidă/ din care să renasc(...) din mine am nutrit un vis apoi a venit o moarte tânără/ și la luat/(...)*. Lumea este o continuă transfigurare în funcție de sentimentul/trăirea dominantă, într-un anumit moment. Reglarea stare-sentiment-realitate este mereu activă, glisantă. Cuvântul este bipolar, iradiază: *tu spui că nu ești singur niciodată,/ nu știi că eu sunt singurătatea ta. (culegere de spinii)*; iar în **orizont**, *n-ai să înțelegi niciodată de ce plecarea poartă numele meu/ de ce ochii mei de lumină sunt întunecați/ din ce piatră va crește iarba mormântului, dar și lângă tine aș putea să scriu/ cartea aceasta despre iubire/la care visează/ toți îngerii și toți demonii din noi (cântec de leagăn)*

Trăgându-și seva spirituală din bogăția spirituală a zonei, Botoșani, Ibănești, se simte o manifestare discretă a spiritului mioritic. Depărtarea este anultă, cel puțin pentru moment, de sentimentul puternic al locului de origine, dar și al dragostei: *pe cafeaua mea apare cuvântul/ se aseamănă mult cu inițiala numelui tău mic/ în el poți găsi răspunsul care răspunde un drum și un sat românesc(...) din ochi însă n-am să-ți plec niciodată (scris(mut))*

Doă poezii fac notă discordantă de celelalte, **anotimpul pietrelor** și **toamna viilor**. Versurile textelor citate, curg, valuri, valuri, purtându-te în altă dimensiune. Aspectul grafic, poate induce și sentimentul de coloane, de plimbare printr-un templu scufundat în valuri. Virgula induce senzația de balans al valurilor:

(...) pași înapoi, buze de lut, duh de argint/zâmbet de fum, copase făclii, chin

înrobite/ scrin de sidef, ramuri de foc, muguri de vânt/ frig sângeriu, trup vindecate, suflet pustiu/. (**anotimpul pietrelor**)

Fiecare virgulă pe verticală conturează câte o strofă diferită în interiorul poeziei: pași înapoi,/ zâmbet de fum,/ scrin de sidef,/ frig sângeriu/..., cum spuneam, impresia că textul unitar de fapt se compune din trei fascicule verticale. Trei ipostaze alcătuiesc un întreg, mai complex decât fiecare luată în parte. În **toamna viilor** aceeași oază în mijlocul textelor volumului:

Pulpele fragede, mâinile reci, ochii adânci/ vintrele centrul, gura ce fumează, gânduri târzii/inima lacrimă, focul un tremur, cântecul lin/urmele nopții, crivățul frunzelor, gustul amar/(...). Încerc să-mi imaginez un volum întreg semnat Luminița Amarie în formula se mai sus.

Cărbune de fum este torța în care arde flacăra vieții, în diferite tonuri, cu diferite intensități. În negreala fumului, a opacului, a nebulosului, flacăra iubirii, a trăitului cotidian, se zbate, într-un evantai de nuanțe, pentru limpezire, înseninare; nimic nu este static, bătut în cuie, anchilozat. Este omul un cărbune? Este trăirea un cărbune care mai mult fumează? Totul este o continuă căutare, o perpetuă evaluare și reevaluare a stării de fapt: *am intrat în casa singurătății/ ca în rochia fericirii/(scrisoare de noapte)* Sentimentul de iad permanent, se declanșează în acest contrast, flacăra-fum, cărbune, lumină. Conștientizarea acestui sentiment, încercarea de a se îndepărta, de fapt o apropiere de suferință, dar suferință prin iubire, prin cuvânt, fără să devină patetică impresionează, tensionează, pulsează. În poezia sa Luminița Amarie face o diagramă a axei creatoare: iubire-vegetal-loc-căutare-înstrăinare-dor-regăsire în copilărie-siguranță-efemer-cuvânt. Versul este proaspăt ca apa de la fântână. Impresia de ambrozie și nectar are o aromă de pelin, cicatrizant.

Cea mai bună carte a sa, un semn al maturității creatoare, **Cărbune de fum**, te captează. Traian T. Coșovei a intuit în poezia Luminiței Amarie un talent real, autentic, al poeziei feminine contemporane.

IN MEMORIAM

ILORIAN PĂUNOIU. POETUL IUBIRII

Cu o zi înainte de sărbătorirea nașterii Maicii Domnului, în dimineața zilei de 7 septembrie, puțin mai devreme de răsăritul soarelui, discret și în liniște, după cum i-a plăcut să trăiască în scurtă și chinuită viață, și-a luat zborul către „Tărâmul iubirii” poetul **Ilorian Păunoiu**. Născut la data de 14 decembrie 1965, în satul Meieni, comuna Popești, județul Vâlcea, pe Valea Luncavățului, în familia Ioanei și a lui Constantin. Ilorian Păunoiu își găsește repede drumul spre literatură încă din timpul studiilor liceale în orașul Voluntari, județul Ilfov, unde i-am fost profesor de limba și literatura română, reușind să debuteze publicistic destul de timpuriu, imediat după bacalaureat, la vârsta de 20 de ani, în revista „Vâlcea literară”, foaie a Societății Literare „Anton Pann” din Râmnicu Vâlcea, cu o prezentare a scriitorului Ion Soare. Au urmat aparițiile sale destul de frecvente în presa scrisă de specialitate („Tribuna”, „Luceafărul”, „Vatra veche”, „Pro Saeculum” etc.), în paralel cu volumele de versuri *Strigarea numelui* (Râmnicu Vâlcea, Editura Almarom, 1997), *Jocul secundeii* (Râmnicu Vâlcea, Editura Conphys, 1998), *Arheologie sensibilă* (Cluj-Napoca, Editura Fundația Alfa, 2002), *Banchetul reginelor* (Râmnicu Vâlcea, Editura Conphys, 2002), *Simfonie pentru spadă și crin* (Râmnicu Vâlcea, Editura Conphys, 2005), *Cântarea Cântărilor* (București, Editura Perpessicius, 2008), *Poezie, logodnica mea* (Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2011), *Unde-s iubirile de ieri?* (Pitești, Editura Juventus Press, 2015), dimpreună cu volumele de eseuri *Scrisori către aproapele*. *Introducere în agapologie* (Râmnicu Vâlcea, Editura Adriano, 2000) și *Agapologia: logodna iubirii cu libertatea*, tipărit 2014 la Alba Iulia, Editura Reîntregirea, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei. În anul 2014 a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Pitești. Vestea morții premature a poetului Ilorian Păunoiu i-a îndurerat profund pe toți cei care l-au cunoscut și au știut să-l prețuiască pentru frumusețea sufletului său, pentru tăria prin care, de dragul vieții și al poeziei, a reușit să-și înfrunte tragicul destin ce i-a fost hărăzit încă din fragedă copilărie, când pe la vârsta de doar opt ani fusese diagnosticat cu distrofie musculară progresivă. Cu mare îngăduință, doctorii îi dăduseră pe atunci șanse de a mai trăi doar până la vârsta de șaisprezece-optsprezece ani. Refuzând să creadă un asemenea crud verdict, Ilorian sau Iulian, după cum îi plăcea mamei sale să-i spună, s-a îndârjit să trăiască. „M-am încăpățânat să nu cred în povestea aceasta cu boala, ne mărturisese adesea Ilorian Păunoiu. Iubind atât de mult viața, a început să-mi placă enorm de mult să trăiesc. Mi-a dat Dumnezeu talentul de a cânta, de a vorbi, așa că îmi era tot mai greu să mă gândesc că la un moment dat aș putea să le pierd pe toate acestea. Cum ar rămâne toți ceilalți dacă eu nu voi mai trăi? Refuzam să cred că boala mă va birui. În aceste clipe eram stăpânit de o puternică forță interioară. E adevărat, am avut și momente de panică și de cruntă disperare, dar îmi ziceam mereu că nu se poate să mă las învins. Îmi doream enorm să trăiesc. Visam să ajung ceva, un cântăreț, un mare scriitor sau, eventual, un mare politician. Cel mai mult m-a ajutat florul, ideea, starea interioară de a nu vrea să mor și să mă bucur de viață. Asta îmi doream cel mai mult. Să mă bucur de viață, că viața mi se părea extraordinar de frumoasă. Cum era să mă despart de copiii cu care mergeam cu vitele la scăldat, la râu, să nu mușc dintr-un măr, să nu mănânc nuci și dunde, să nu mă pot înfrupta din toate frumusețile și bunătățile ce erau la țară. Viața la țară era absolut uluitoare. Nu voiam să mor pentru că pierdeam tocmai această bucurie de a trăi. În primul rând. În al

doilea rând, era mama mea, care îmi spunea că, pentru a scăpa de toate aceste chinuitoare gânduri, aveam două lucruri de făcut. Să învăț, să învăț multă carte și să cred în Dumnezeu, adică într-o forță care ne ocrotește, înțelegând până la urmă că Dumnezeu e iubire, multă iubire. Am învățat atât de multă carte, că Dumnezeu m-a ajutat să ajung scriitor. Am vrut să visez enorm, am visat și am reușit. Nu sunt modest, nu mi-a plăcut niciodată să fiu modest. Dacă eram, făceam lucruri modeste. Bucuria de a crea ceva nu pierde niciodată, fiindcă omul are de la Dumnezeu un har formidabil, un har nepieritor. Chiar existența fiecăruia dintre noi în lume este un asemenea miracol. În fiecare om se spune că Dumnezeu însuși își trăiește existența. Suntem scânteie divină. Suntem particule de eternitate.” Cu timpul, boala își făcea însă tot mai puternic efectul asupra trupului tot mai fraged al lui Ilorian Păunoiu. Ajunsesse cu anii să scrie cu eforturi groaznice și începuse să meargă de la an la an tot mai greu, având momente în care corpul îi devenise inert, complet imobilizat la pat, împărtășind peste ani destinul la fel de tragic al unui alt mare scriitor român, Max Blecher, diagnosticat și el cu o astfel de boală ucigătoare, o formă de tuberculoză osoasă.

Pe Ilorian nu-l mai văzusem din primăvara acestui an, când, de Sfintele Paști, reușise să mă viziteze. Nu mai putea merge și, refuzându-și căruciorul pe roțile, era purtat pe brațe de bunul și inimosul său prieten și consătean, Dumitru Negulescu. S-a întâmplat să ne regăsim după ce viața ne înstrăinase unul de altul destul de mulți ani. A dorit să-și mai vadă școala unde, între anii '80-'84, își urmase cursurile liceale. Era stăpânit de o adâncă emoție, fericit că i se împlinise un vis la care parcă nici nu îndrăznise să mai viseze. De atunci, am început să ne scriem și să vorbim tot mai frecvent la telefon, cu graba ce ar fi putut sugera dorința de a mai recupera ceva din timpul în care viața ne înstrăinase. Mai târziu, după câteva luni, parcă tot mai disperat, pe 9 august, cu mai puțin de o lună de a-și da obștescul sfârșit, îmi trimite câteva rânduri, un ultim strigăt de ajutor, în fața căruia, din păcate, ne aflam de-acum complet neputincioși. „Domnule profesor, sunt foarte bolnav, probleme tot mai grave cu respirația. Nu mai pot respira aproape deloc. Distrofia mă atacă. Nu pot vorbi. Mi-e teamă!” Aproape că nu se mai putea face aproape nimic, în fața unei asemenea situații doctorii consultați dădeau neputincioși din umeri. Trăind o viață întreagă sub semnul acestei amenințări, Ilorian Păunoiu a fost un om chinuit, ajungând la limita ultimelor puteri de a mai îndura o atât de imensă suferință, dar a învățat să trăiască asemenea unui sfânt, doar prin poezie și rugăciuni, cu o evlavie de care puțini dintre noi am fi fost în stare vreodată. „Sunt un învingător, își spunea el, pentru că nu am renunțat niciodată la iubire, la frumos, la frumosul din oameni, la frumosul naturii, la frumosul primăverii, la frumosul reînvierii. Sunt un om normal ca toți ceilalți, am avut privilegiul poate să fiu prietenul lui Dumnezeu prin acest har de a scrie. Dumnezeu înseamnă iubire, Dumnezeu este iubire. Iubirea ține de suflet, de adâncimile luminoase ale gândului curat. Cea mai frumoasă poveste a vieții lăuntrice este poezia fiecărui suflet, unic, indivizibil, microcosmos și taină neatinsă de miasmele cotidiene, de foșgăiala nebună a unei lumi în derivă, a unei societăți de consum care, în fapt, ne consumă sufletul și setea lui de zbor spre sfere mai pure”. De alte bucurii în afara scrisului nu prea a mai avut parte, poate doar de vorbele și mângâierile venite dinspre prietenii pe care și-i câștigase prin felul său exemplar de a trăi cu sfințenie și de a ni se mărturisi, tot mai conștient că acolo în cer, lângă îngerii cărora li se alătură, se apropie tot mai mult de întâlnirea cu Dumnezeu. „Întâlnirea cu Dumnezeu, mărturisise poetul

în superba sa carte de eseuri, *Agapologia. Logodna iubirii cu libertatea*, este de fapt întâlnirea cu sinele, pe care ar fi bine să o facem încă din timpul vieții. Nimic nu e mai trist pentru un om decât să piardă pariul cu viața și eternitatea și să constate, la capătul drumului, că nu a găsit ceea ce căuta, și că viața lui a curs fără rost, ca un fluviu care se varsă într-o mlaștină și nu în delta cu mii de brațe ca o grădină a paradisiului.” A dispărut dintre noi un suflet frumos, un suflet de sfânt. Frumusețea sufletului său străbate acum galaxii nesfârșite pentru a găsi acolo, lângă îngerii, în cer, un strop de odihnă și liniște. Rămas bun, dragul nostru Ilorian! Dumnezeu să te odihnească în pace!



MARIN IANCU

A FI

A fi nu este o poveste
Și nu e loc de așezat,
A fi înseamnă an-lumină
Într-un cuvânt neterminat!
A fi e flutur de o iarbă,
Un fulg din plopul vânturat,
Când lacrima prelinsă parcă
E sărutată de-un oftat!
A fi sunt eu și poți fi tu
Când ai doar gânduri diafane;
Particula de la zenitul
Neinventatelor plane!

3 septembrie la 18.19
(ultima poezie)

FIECARE

Fiecare cu durerea lui,
Fiecare cu a lui poveste,
Steaua-și cere doar perechea ei,
Unui dor cine-i spune că este?
Cerbul este la cerboanca lui,
Tot ce este viu are pereche,
Numai omul pare-al nimănu,
Dar ce spun e-n legea cea străveche!
Fiecare om este o taină,
Dacă n-ați știut, nici n-o veți ști,
Dacă i-ați dat pâine sau o haină,
Voi în veșnicie veți trăi!
Dați îmbrățișarea necesară,
Dați din toate câte le puteți,
Nu lasați vreun om fără iubire
Că primiți în dar cât șapte vieți!

20 august la
21.53

PSALMUL 12

Până când mă vei uita?
Doamne, până la sfârșit
Vei întoarce fața Ta?!
O, cât sunt de necăjit!
Până când voi pune gânduri
Rele în sufletul meu
Și durere toată ziua,
Noaptea când e cel mai greu?
Până când se va-nălța
Împotriva mea vrăjmașul?
Caută și m-auzi, Doamne,
Că-n Tine îmi e sălaşul!
Luminează ochii mei,
Nu cumva s-adorm în moarte,
Nu cumva zică vrăjmașul,
“Biruitu-l-am în toate!”
Cei care mă necăjesc
Bucuroși sunt de mă clatin!
Iară eu, din mila Ta
Mă ridic ca un paltin!
Se bucură inima mea
De mântuirea Ta, Doamne!
Celui Bun îi voi cânta-n
Primăveri, ierni, veri și toamne!

**Trăind o viață
întreagă sub
semnul acestei
amenințări,
Ilorian
Păunoiu a fost
un om chinuit,
ajungând la
limita
ultimelor
puteri de a
mai îndura o
atât de imensă
suferință, dar
a învățat să
trăiască
asemenea
unui sfânt,
doar prin
poezie și
rugăciuni, cu
o evlavie de
care puțini
dintre noi am
fi fost în stare
vreodată.**

M.I.

litere

Mariana Șenilă-Vasilu



O istorie subiectivă a artei în imagini (II)

Carul cu fân. Autor, Hieronymus Bosch (1430-1516). Triptic, pictură pe lemn. Muzeul Prado, Madrid

Enigmaticul altar intitulat *Carul cu fân* este fără îndoială una din piesele de rezistență ale muzeului madrilen. Este concurată în stranietate, fantezie și măiestrie artistică doar de *Grădina plăcerilor*, un volet aparținând aceluiași autor, pictorul olandez Hieronymus Bosch. Se poate spune despre cele două bijuterii picturale că sunt florile exotice ale fostei colecții regale ale lui Filip al II-lea al Spaniei. Atras magnetic de pictura lui Bosch, suveranul a comandat copii după ambele, astfel încât, indiferent dacă se afla în palatul său de la Madrid sau în reclusiune la Escorial, complex monastic și reședință regală, să aibă cele două tablouri în preajma lui. Pare ciudată preferința și atracția nemăsurată a fanaticului rege catolic pentru pictura religios-păgână ori păgân-religioasă, carnală și plină de simboluri erotice a lui Bosch. Dar, cum poate remarca oricine, există în arta lui un ceva radical diferit de picturile altora, un ceva inexplicabil care exercită o fascinație hipnotică asupra privitorului, o îmbinare bizară între real și fantastic, o stranie osmoză între hidos și frumos, dintre imaginea fantasmagorică și culoarea luminoasă. Toate acestea îi creează privitorului o stare de beatitudine vinovată precum cea provocată de drog.

Situat artistic între două lumi, cea medievală pe ducă și cea renascentistă, Bosch aparține concomitent trecutului, dar și viitorului. Opțiunea sa pentru iconografia gotică, influența exercitată asupra-i de tapiseriile medievale, la care se adaugă prodigioasa lui imaginație, au dus la crearea unui bestiar sui-generis. Iarși, realitatea cu sugestiile sale formale a îmbogățit și mai mult

de povestit sunt artiștii mediocri și amatori care au întotdeauna pregătită o saga pentru un tablou prost. Singurii care stăpânesc arta narațiunii în pictură sunt artiștii primitivi și naivii. Bosch a izbutit să împace perfect contrariile, darul narațiunii și harul picturii, observația cea mai realistă cu puțință cu fantezia fără limite.

În 2007, cu ocazia unei vizite prelungite la Madrid, printre expozițiile care mi-au atras în mod special atenția și care mi-a ocazionat întâlnirea cu pictura lui Bosch a fost *Patenir și inventarea peisajului*. *Carul cu fân* era atracția expoziției de la Muzeul Prado. Deși mai puțin spectaculos decât tripticul *Grădina plăcerilor*, în care Bosch împinge fantezia până la desfrâu imagistic, *Carul cu fân* mi se pare infinit mai interesant și mai cu seamă subtil. Subiectul ilustrat pe panoul central, cel care a și dat numele tripticului, are la bază un text biblic, din *Isaia*, cap. 40;6, 7. „*Tot ce e trup e iarbă/și toată slava omului ca floarea ierbii; iarba s-a uscat,/floarea s-a scuturat*”. (trad. Bartolomeu Valeriu Anania). Fără cunoașterea acestui text care stă la baza alegoriei biblice a tabloului lui Bosch, lucrurile par de neînțeles. Închis, altarul triptic are pictat pe față *Drumul vieții*, o imagine dezolantă a încercărilor și nefericirilor prin care trece făptura umană în decursul existenței sale. Un bărbat albit de ani, scheletic, cu fața suptă, jerpelit îmbrăcat și cu pantalonii rușiți în genunchi, un amărât al sortii care posedă drept unic bun un coș de nuiele în care stă înfiptă o lingură de lemn, semn că cerșește mâncare, trece pe un drumeag îngust și prăfos. Atacat de un câine

unica de altminteri, un păstor ce cântă din cimpoi în timp ce puținele sale oi pasc. Singurul său ascultător e câinele. Figura dezmoștenitului sortii pare să-l fi obsedat pe pictor într-atât, încât a fost reluată aproape identic în *Fiul risipitor*, un panou octogonal ce provine dintr-un alt triptic, azi pierdut.

În ce privește peisajul, acesta diferă de ceea ce se înțelege la ora actuală prin acest termen, adică o felie de natură sau un *motiv* cum îl numeau impresionistii, având unghi unic din care este privit. La Bosch, Patenir, Van Eyck, Bruegel, ca și la alți pictori flamanzi și olandezi din secolele XV-XVI, peisajul este panoramic, alcătuit din fragmente abil legate între ele, fără nicio cezură. El e creația imaginației artistului și poartă denumirea de *peisaj compus*. Cauza acestui mod de reprezentare este tocmai narațiunea care se desfășoară în timp, dar care este redată simultan pe suprafețele tabloului. Înainte vreme, la începuturile picturii de șevalet, o pictură era mult mai cuprinzătoare. Personaje, naturi statice, peisaje, cu toatele erau reunite într-un ansamblu compozițional. În ceea ce numim evoluția artei culorii, implicit a picturii, s-a mers din divorț în divorț, despărțind și absolutizând genurile: compoziția, prin asta înțelegându-se eronat doar reprezentarea unor personaje - termenul este greșit din moment ce indiferent de gen, compunerea suprafeței este elementul de bază al oricărui tablou; nud, natură statică și peisaj. În cazul panoului exterior al tripticului, tern și arid, peisajul este în deplină concordanță cu starea fizică și emoțională a personajului, cu încercările dureroase prin care se presupune că a trecut pe drumul vieții.

Închis, cu imaginea aspră a dezmoștenitului sortii pe fața voletului, nimic nu-l pregătește pe privitor pentru explozivul și impresionantul spectacol al altarului deschis. Pe panoul central, cel care a dat denumirea tripticului, tronează celebrul *Car cu fân*, imagine viu colorată ce ilustrează alegoria biblică: omul e trecător, iar bunurile de care se agață în timpul vieții sunt și ele fragile și pieritoare ca florile ierbii. În jurul carului cu fân, simbol al vremelnicilor bunuri lumești, roiesc muritorii, fiecare din ei încrâncenat să smulgă din fân cât mai mult, o tărână, un braț sau barem o mână de iarbă uscată. Fânul, în acest caz, este simbolul lăcomiei, invidiei și vanității. Niște arătări diavolești, înhămate în fruntea carului, îl trag în stânga, în direcția iadului. Situația lor în partea stângă a tabloului nu este deloc întâmplătoare, pe panoul lateral stâng fiind pictat infernul, locul în care ajung păcătoșii. În limba latină, limba folosită de biserica catolică timp de secole, „sinistra” înseamnă stânga. Din acest cuvânt a derivat termenul „sinistru”. Mecanismul a fost simplu: s-a asociat cuvântului „sinistra”/stânga, cu teroarea pe care o stârneau scenele în care erau redată chinurile celor damnați. Din această combinație lingvistico-vizuală s-a născut un cuvânt cu sens complet diferit decât cel de la care a plecat. Nu este un caz singular de permutație a sensului initial, așa s-au petrecut lucrurile și cu termenul „grotesc”, care provine de la „grotă”. Prin asociere cu decorațiile descoperite în grotelile, cum erau denumite popular ruinele palatului lui Nero, Domus Aurea, amestec bizar dintre regnurile animal, uman, floral, cărora li se alăturau produsele fanteziei artiștilor, ele îi înfiorau de groază pe privitori. Dar apropo de iconografia creștină, și în cazul regulilor de reprezentare ortodoxe, în scena Judecării de Apoi din pridvoarele bisericilor românești (chiar dacă limba folosită nu mai era latina, ci slavona), iadul e pictat tot în stânga, unde sunt caligrafiate teribilele

Înainte vreme, la începuturile picturii de șevalet, o pictură era mult mai cuprinzătoare. Personaje, naturi statice, peisaje, cu toatele erau reunite într-un ansamblu compozițional.



prolifică imagerie din picturile artistului olandez. Digerate, toate acestea au dus la crearea unei arte originale a cărei influență asupra pictorilor contemporani lui se simte.

Asemeni altor pictori din Țările de Jos (Belgia și Olanda de azi), Bosch a fost un pictor narativ. Concepute în manieră alegorică, tablourile sale povestesc și dau pilde. Moralizarea stă ascunsă însă în imagini-simbol, în sugestiile subtile, adeseori părând a fi contrarul a ceea ce vrea să spună. Așa e cazul *Grădinii plăcerilor*, un tablou hedonist ce mai mult incită fantasmale decât le alungă din fantezia oamenilor. A povesti în pictură e semn de inferioritate artistică. Mari amatori

roșcat ce poartă la gât o zgardă ghintuită cu cuie, înspăimântat, nefericitul se apără cu un toiag noduros. Peisajul prin care trece e semănat cu mici scene din viață, poate chiar a lui; trei tâlhari de drumul mare jefuiesc un cavaler pe care, despuiat, l-au legat de un copac; un cuplu e antrenat într-o dispută domestică violentă; în planul ultim, unde se profilează pe cer o roată de supliciu și o spânzurătoare, puhoi de gură-cască se bulucește să asiste la execuție; în prim-plan, peste oasele descarnate și împrăștiat ale unor picioare de cal au început să se adune ciorile. În întreg, tabloul e invadat de astfel de scene dure și mizere. O singură imagine pașnică,

scene intitulate „Viermii cei neadormiți” și „Scrâșnirea dinților”.

Revenind la panoul central, cel al *Carului cu fân*, scenele înfățișează cu cruzime și bună cunoaștere a psihologiei umane comportamentul gloatei. Înnebunită de lăcomie, poftă și invidie, turma omenească se înghesuie în jurul carului din al cărui fân fiecare spera să smulgă cât de cât chiar cu prețul vieții. Mulți au și căzut, călcați de roți, alții încearcă să se cațere cu ajutorul scării chiar pe car; unul și-a înfipt ambele brațe în fân inconștient că ar putea să fie strivit; mai viclean și mai abil, un bărbat se aține la distanță de car, încercând să smulgă din fân cu ajutorul unei căngi cu coada lungă. Femei și bărbați, tineri și bătrâni se îmbrâncesc și se încaieră lacomi; o femeie se repede înfuriată ca o harpie cu un cuțit la gâtul unui bărbat, care și acela se pregătește să o altoiască cu o bătă. Prin mișcări și gesturi, Bosch surprinde magistral caractere și moduri de comportament dezumanizate. În nebunia generală care i-a cuprins pe oameni, carul își continuă mersul implacabil spre Infern. În spatele carului, solemni, calmi și plini de sine, ignorând tragedia colectivă, trec călări lacomii lacomilor și vanitoșii vanitoșilor, stăpânii lumii, papa, regele și nobilii. În registrul de la baza panoului, Bosch a redat scene din viața obișnuită: un bătrân își duce nepoții, unul în spinare, altul de mână; două femei, una cu un copil în brațe, alta trasă de fustă de pruncel ceva mai răsărit poartă o conversație, pe tema maternității se presupune, asta după gestul cu care una îi pune mâna pe abdomen, semn că e însărcinată; o mamă își spală țâncul la fund, în timp ce în spatele ei se învârtă la proțap un purcel; un vracii tratează o femeie; patru călugărițe, slabe precum un svarog, îndeasă cu fân sacul unui popă rotofei cu paharul de vin în mână.

Deasupra întregii scene burlești și tragice, pe un nor, apare miniatural, chipul lui Iisus, iar sub el zboară, asemeni unor insecte, îngerii căzuți. În vârful clăii de fân, între pământesc și celest, Bosch a pictat un grup a cărui semnificație nu e tocmai limpede. Sub coroana unui copac - să fie pomul cunoașterii? - un cuplu se îmbrățișează, în timp ce în spatele lui, agitând un urciol legat de un par, se hlizește un personaj cam grosolan (mulți au văzut în urciol un simbol erotic, ca în pictura lui Greuze, „Urciorul spart”...). Trei inși, doi bărbați și o femeie - să fie triumful amoros? - descifrează o partitură muzicală, iar în stânga lor - iarăși stânga! - o făptură a iadului, albastră-străvezie precum tot ce crește la întuneric, le ține hangul cu o trompetă subțire și lungă. Singur un înger se roagă, înălțând ochii spre cer, spre Iisus Hristos. Se roagă pentru iertarea păcatelor tuturor, pentru izbăvire.

Pe aripile laterale ale tripticului, Bosch a pictat, în dreapta, facerea omului, păcatul original și alungarea cuplului primordial din Paradis, iar în stânga, Infernul. Dacă în redarea Paradisului, pictorul pune frâu fanteziei menținând-o în limitele cuminenței și conformismului, în cazul Infernului se dezlănțuie frizând aproape patologia. De altminteri, analizând arta lui Bosch în totalitatea ei, se poate constata tropismul pentru redarea grotescului și a scenelor terifiante; o adevărată plăcere și măiestrie în a inventa forme bizare și a compune scene de o mare cruzime. Niciun pictor nu l-a depășit în crearea fantasmagoriilor născute din cine știe ce coșmaruri care l-au bântuit. Abilitatea sa în crearea acestui gen de imagini nu are egal, nici în bestiarele medievale, nespuse de bogate sub acest aspect, și nici în tablourile altor pictori contemporani lui. Suprarealiștii, cu care este uneori comparat, se dovedesc banali pe lângă el. Aproape nu-i subiect pictural în care să nu introducă, uneori fără nicio legătură logică, arsenalul său fantasmagoric. Toate tripticurile pictate de el colcăie de o faună fantezistă, straniu amestec între regnuri. Chiar și când a pictat *Hristos purtându-și crucea*, figurile

umane reprezentate de el, oarecum asemănătoare cu cele din schițele fizionomice grotești ale lui Leonardo, sunt hidoase atât fizic, cât și în expresie. Diableriile din tablourile din acest ultim tablou pictat de Bosch, care aparent face notă discordantă cu restul creației sale, dacă s-ar îndepărta masca umană, s-ar descoperi că sub ele zac tot monștri infernali zămisliti de iad. La o sută de ani de la moartea lui Bosch, abatele spaniol I. Seguenca, familiarizat cu pictura lui Bosch, făcea remarcă cum că dacă alți pictori îi pictează pe oameni după aparențe, de dinafară, în schimb pictorul olandez are curajul de a-i picta așa cum sunt pe dinăuntru, din interior. Felul în care i-a redat pe oameni, în grup și individual, atât în *Carul cu fân*, dar și în *Hristos purtându-și crucea* dovedește pătrunzătorul adevăr al spuselor abatelui spaniol de acum patru sute de ani.

Primul lucru care te oprește în fața *Carului cu fân* este culoarea. Prin galbenul copt al fânului - în realitate, fânul are o culoare ternă! - Bosch a sugerat într-un mod subtil aurul, cel după care, lacom și bezmetic, aleargă omenirea. El domină întreg tabloul, tot așa cum mințile oamenilor sunt obsedate de foamea pentru prețiosul metal, simbol al poftelor cele mai deșănțate și motiv al răului suprem. De la întâia privire, fânul-aur centreează aproape hipnotic atenția privitorului fără ca el să fie conștient de capcana vizuală în care îl atrage Bosch. Captivați de delirul magistic combinatoriu, gen în care artistul excelează, celor mai mulți, avizați, neavizați, le scapă acest lucru esențial. Nu-mi amintesc de vreun istoric sau critic de artă ori scriitor - eseist care să fi băgat în seamă subtila sugestie pe care Bosch a făcut-o prin culoarea aurie a fânului, lucru deloc întâmplător. Pictorul adevărat nu lasă nimic la voia întâmplării, iar opera sa nu-i rezultatul inspirației, ci al unei temeinice gândiri, de la disponerea elementelor în tablou - în prima fază - și până la modul de utilizare al culorii. Inspirație. Restul de 99% e transpirație, cunoaștere, gând și chibzuire, geometrie secretă, ritm, inventivitate formală și cromatică. Nimic nu e întâmplător într-un tablou. Doar arta contemporană a admis accidentul din care a făcut uneori virtute, iar din joacă, regulă. Marii maeștri ai artei au controlat totul, chiar și emoția pe care doreau s-o inducă privitorilor.

lipsa picăturilor de roșu, tabloul ar deveni tern. După galben, a doua culoare care se impune, dar în surdina, este un albastru-verzui pal, folosit pentru redarea peisajului din fundal, dar și pentru semnalarea figurilor demonice pe care le face astfel de îndată



recognosibile, nu doar ca forme, ci și prin culoare. În acest caz, cromatică are rol de avertisment, așa cum se întâmplă în lumea animală, dar și vegetală. Fără a forța o legătură, trebuie amintit că tot în albastru, de altă intensitate, mai puternică însă, erau redați demonii și figurile malefice în arta religioasă tibetană și cea a vechilor buriati mongoli/Asia Centrală.



Tabloul lui Bosch este împărțit vertical în trei registre de galben: norul pe care apare Iisus Hristos e galben, sugerând lumina divină; carul cu fân, așijderea e galben, dar de nuanța aurului; iar pământul este colorat tot în galben, de astă dată un galben secătuit, pal. În partea superioară, pentru a crea senzația de spațialitate, de adâncime și depărtare, artistul s-a folosit de tonuri reci de albastru diafan. Peisajul amintește într-o oarecare măsură de peisajul lunar din spatele Giocondei. Agitația, vânzoleala bezmetică din jurul carului cu fân este redată printr-un adevărat mozaic cromatic. Roșul, cantitativ puțin, are rolul de culoare tonică, cea care înviează tabloul - în

Carul cu fân, etic vorbind, este imaginea tragică și grotescă a nebuniei lumii, a viciilor care o macină pe dinăuntru, a nemărginitei lăcomii, a invidiei ce sabotează legăturile omenești, a trufiei fără margini care surpă și dezbină lumea. Din cele șapte păcate capitale, ele sunt cele mai grele pentru că de la cupiditate, invidie și vanitate pornesc toate celelalte cu alaiul lor de rele. Artistic vorbind însă, prin fantezie, putere de inventivitate, forme, culori și măiestrie, *Carul cu fân* este o capodoperă, nu doar a Muzeului Prado, ci a picturii universale. El figurează în rândul celor mai spectaculoase și cunoscute - nu neapărat și înțelese! - picturi din toate timpurile.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Centrul Cultural Pitești și Fundația „Pro Patria” au organizat în Sala Ars Nova din Complexul „Casa Cărții”, simpozionul cu tema „Transfăgărășanul – via sacra”. Evenimentul, prilejuit de împlinirea a 42 de ani de la construirea grandiosului edificiu a cuprins o evocare tematică, susținută de col.(r) Ion Bratu, președintele Fundației „Pro Patria”,



Festivalul Internațional de Folclor Carpați

inginerul arhitect Alexandru Popa, cel care a proiectat Transfăgărășanul și artistul plastic Constantin Samoilă, care a realizat în metal fresca unui viitor monument, ce înfățișează aspecte privind realizarea mărețului obiectiv. Cu acest prilej, au susținut alocuțiuni viceprimarii Municipiului Pitești, Laurențiu Marian Zidaru și Sorin Apostoliceanu. Manifestarea a cuprins și un recital muzical, oferit de Corul Veteranilor „Mihai Vitezul” din Pitești, sub îndrumarea col.(rtr.) Nicolae Perniu.

„Istorie și istorii cu Marin Toma”



■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, medalionul literar cu tema „Marin Preda și romanul românesc postbelic”. Evenimentul, prilejuit de împlinirea a 94 de

ani de la nașterea marelui romancier a cuprins prelegeri susținute de scriitoarea Mona Vâlceanu, poetele Denisa Popescu, Allora Albulescu, profesorul Vasile Ghițescu, jurnalista Dorina Mihai Moise, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, scriitorul Ion Lică Vulpești, cititoarele Adina Perianu și Nușa Cantemir. Distinguiți invitați au evocat viața și opera marelui scriitor, pledând pentru aprofundarea creației lui Marin Preda, considerată valoroasă nu doar din punct de vedere literar, cât mai ales al contextului istoric în care a fost publicată. “Pentru perioada comunistă era un act de mare curaj să scrii despre moravurile societății, fapt care se pare că i-a adus moartea învăluită și acum în mister”, au conchis vorbitorii.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” și redacția revistei-document Restituiri a organizat simpozionul cu tema „Strategia militară medievală – asediul cetăților”. Manifestarea, desfășurată în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma” a cuprins o prelegere susținută de secretarul general de redacție al revistei Restituiri, istoricul Marin Toma. Vorbitorul a făcut o interesantă incursiune în bătăliile și războaiele care au avut loc pe teritoriul României în Evul Mediu, prezentând arme, cetăți și fortificații medievale, precum Castelul Corvinilor din Hunedoara, Cetatea Deva, Cetatea Râșnov și alte obiective de interes istoric.

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești și Uniunea Artiștilor Plastici din România au organizat în perioada 01 - 08 august, Tabăra Națională de Creație Plastică Pictură - Grafică „Ion Gheorghe Vrăneanțu”. Evenimentul, aflat la a doua ediție a reunit șapte artiști plastici de notorietate națională: Adina Mocanu din Bistrița, Alina Dumitrescu din București, Mara Diaconu din Pitești, Lucia Călinescu din Târgu Mureș, Maria Coiciu din Constanța, Vioara Dinu din Bistrița și Augustin Lucici din Pitești. Distinguiți invitați au realizat conform regulamentului elaborat de maestrul Augustin Lucici, coordonatorul taberei, câte trei lucrări, două de grafică și una de pictură, care au rămas în patrimoniul Centrului Cultural Pitești. Noile creații au fost prezentate în cadrul unei expoziții, desfășurate la Complexul Expozițional Casa Cărții, parter. Distinguiți artiști s-au inspirat din obiectivele culturale și istorice ale urbei, înobilând astfel zestrea culturală a municipalității cu operele lor.

■ Eveniment cultural de anvergură la Pitești, cu ocazia Festivalului Internațional de Folclor Carpați, ajuns la a 33-a ediție. Manifestarea, care a avut loc în perioada 10-15 august, în cadrul Sărbătorilor Argeșului și

Muscelului a debutat cu un spectacol desfășurat în reședința județului și organizat de Consiliul Județean Argeș și Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești. Concitadini și nu numai au asistat la o fascinantă reprezentație susținută în Piața Primăriei de ansambluri folclorice din Columbia, Grecia, Italia, Olanda, Republica Moldova, Turcia, România, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria și Chile. Bucuroși de oaspeți, edilii piteșteni i-au invitat pe ambasadorii dansului și cântecului de pe alte meleaguri în Sala de Festivități a Primăriei, unde primarul Constantin Cornel Ionică le-a adresat un mesaj de suflet și au avut loc schimburi de daruri simbolice. Dansatorii s-au deplasat într-o superbă paradă prin centrul urbei, spre a le oferi spectatorilor care-i așteptau în Piața Vasile Milea un regal de al portului, dansului și cântecului tradițional din țările de origine. Festivalul Internațional de Folclor Carpați s-a încheiat în ziua de Sfânta Maria Mare, în nota-i specifică. După suita de spectacole desfășurate în principalele localități argeșene, manifestarea și-a închis porțile tot la Pitești. Ansamblurile folclorice participante au parcurs încă o dată centrul urbei, într-o superbă paradă a cântecului, dansului și portului popular din mai multe colțuri ale lumii, spre delectarea publicului de ocazie. Ajunși în Piața Vasile Milea, artiștii au susținut un regal de dansuri pe ritmuri tradiționale din țările de origine, după care au așteptat cu emoții anunțarea câștigătorilor și decernarea premiilor. Juriul format din specialiști în folclor a decis ca premiul trei să i se atribuie ansamblului din Bosnia-Herțegovina, premiul al doilea i-a revenit ansamblului din Chile iar premiul întâi i-a fost decernat ansamblului din Bulgaria.

■ Primăria Municipiului Pitești a organizat prin Serviciul Public de Exploatare a Patrimoniului, Târgul de Sfânta Maria, care s-a desfășurat în perioada 11-21 august, în Piața Vasile Milea. La tradiționala manifestare au participat agenți economici, care au expus costume populare, produse alimentare specifice și artă decorativă. Deschiderea oficială a avut loc în prezența edililor piteșteni, care au vizitat târgul și au stat de vorbă cu cei interesați. “Este deja o manifestare tradițională, organizăm în perioada sărbătorii de Sfânta Maria Mare o serie de manifestări cu caracter cultural dar și de natură comercială. Acest târg cred că este organizat pentru ultima oară pe zona centrală, dar de anul viitor, în funcție de un termen, de o locație care a fost amenajată pe fonduri europene, ne vom muta într-o zonă limitrofă a municipiului Pitești, care permite acest tip de manifestări” a declarat primarul municipiului Pitești, Constantin Cornel Ionică. Târgul de Sfânta Maria a cuprins și spectacole de folclor, organizate de Centrul Cultural Pitești. Sub coordonarea profesorului de canto popular

Tabăra Națională de Creație Plastică Pictură - Grafică „Ion Gheorghe Vrăneanțu”



Târgul de Sfânta Maria



Valentin Grigorescu au susținut recitaluri de excepție Daniela Cernea, Grupul Vocal „Zavaidoc”, Taraful „Zavaidoc”, Rodica Oprican, Cristina Voicu, Luiza Paca, Aura Iacob, Nicu Spănu, Nina Sibiceanu, Alin Luțu, Iulian Buicu, Florentina Luțu, Flavius Gheorghe Constantin și evident, maestrul Valentin Grigorescu. Manifestările au fost dedicate tuturor celor care poartă numele de Maria, Marin și derivatele, dar și celor care iubesc folclorul autentic românesc.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna august a Cenaclului literar-artistic „Mona Vâlceanu”. Evenimentul, coordonat de profesoara și scriitoarea Mona Vâlceanu a cuprins un medalion dedicat epigramistului Traian Gărduș. Distinsul om de cultură, sărbătorit cu acest prilej, a fost profesor de limba și literatura engleză la Colegiul Național I.C.Brătianu, iar vocația de scriitor și calitățile de fin observator al societății l-au determinat să publice mai multe cărți de epigrame, savuroase articole în reviste de cultură din țară și din Canada, unde s-a stabilit de câțiva ani. Despre Traian Gărduș au depănat amintiri și au făcut aprecieri asupra creației sale profesorii-scriitori Constantin Vărășcanu, Steluța Istrătescu, Vasile Ghițescu și amfitrioana manifestării, Mona Vâlceanu.

■ Centrul Cultural Pitești, Liga Scriitorilor din România și de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeș și Grupul Vocal „Armonia” au organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna august a Cenaclului „Armonii Carpatine”. Manifestarea, coordonată de redactorul-șef al revistei Carpatina, scriitorul Nicolae Cosmescu a cuprins o lectură din propriile creații, susținută de poetul Nicolae Braniște, jurnalista Dorina Mihai Moise, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, scriitorul Ionel Dincă, profesorul Mihai Moise și Adelia Bogdan, de meserie asistent medical, care cochetează cu pictura și poezia. Grupul Vocal „Armonia”, sub îndrumarea col.(rtr.) Nicolae Perniu a completat atmosfera cu un recital de melodii de suflet, pe gustul publicului consumator de cultură.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat simpozionul cu tema „Rolul serviciilor secrete”, partea a doua, din seria dezbaterilor publice lunare, sub genericul „Lumea Azi”. Manifestarea a fost susținută de redactorul-șef al revistei-document Restituiri, istoricul Marius Chiva, medicul-poet Adrian Mitroi, col.(r) Teodor Ghițescu și col.(r) Ion Stan.

Vorbitorii au luat în discuție rolul și importanța serviciilor secrete, exemplificând cu o serie de istorii despre entități specifice din România, Franța, Israel, Federația Rusă, Marea Britanie.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova ediția din luna august a proiectului cultural, sub genericul „Armonie și Stil de Viață”. Inițiativa și coordonarea proiectului, dr.ing. Adina Perianu, specialist în horticultură a susținut prelegerea cu tema „Școala naturii”, în cadrul căreia a luat în discuție o serie de plante cu proprietăți terapeutice. Distinsa invitată a vorbit și despre importanța apei, a hidratării corespunzătoare pentru sănătate. La eveniment au participat mai mulți literați ai urbei, care au completat-o pe Adina Perianu cu o lectură din propriile creații, având ca temă natura.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Piața Primăriei spectacolul de muzică folk și muzică ușoară, sub genericul „Amintiri de-o vară”. Sub îndrumarea cantautorului Tiberiu Hărăguș au evoluat în fața publicului iubitor de frumos Grupul Folk „P620” și interpreți de muzică tânără din Pitești: Andrei Bulf, Mihai Hoțescu, Georgiana Costache, Claudia Guțu, Maria Guțu, Ana Manole, Anemona Olteanu, Vlad Sandu, Robert Fulfuc și Ștefan Ioan. Evenimentul a fost moderat de eleva Andreea Dinuț, membră a Grupului Folk „P620” din cadrul Centrului Cultural Pitești.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova o nouă lectură-spectacol din creația scriitoarei Vavila Popovici, născută în Basarabia, care a activat ani buni la Pitești, stabilită în prezent în Statele Unite ale Americii. Evenimentul literar, moderat de poeta Denisa Popescu a cuprins o lectură bilingvă, din volumele de versuri semnate de distinsa creatoare de cultură de peste ocean, manifestare susținută de profesoara-poetă Allora Albulescu în limba română și de profesorul de vioară Oliviu Constantinescu, în limba engleză. Despre Vavila Popovici și opera sa au vorbit și alți literați ai urbei, care i-au transmis pe această cale, mesaje de suflet și de apreciere pentru implicarea în continuare în viața culturală a Piteștiului.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Simpozion, lansarea volumului de studii și eseuri cu titlul „Filosofie, Credință și Drept”, de Marius Andreescu. Originar din Pitești, doctor în Drept, având specializări la instituții de profil din țară și de peste hotare, autorul este în prezent judecător la Secția Penală a



Curții de Apel Pitești. S-a remarcat printr-o intensă activitate de cercetare științifică, publicând numeroase lucrări de specialitate, în care transpar ideile și concepțiile personale despre libertate și lege. În noua apariție editorială, Marius Andreescu propune o încercare de a privi Dreptul prin prisma rațiunii sale, o altă interpretare a unor realități

Amintiri de-o vară”

Lansarea volumului de studii și eseuri cu titlul „Filosofie, Credință și Drept”, de Marius Andreescu



juridice privită dintr-o zonă exterioară Dreptului, adresându-se nu doar practicienilor ci și publicului larg. Despre distinsul autor și operele sale au luat cuvântul prefectul județului Argeș, Cristian Soare, secretarul Județului Argeș Ionel Voica, rectorul Universității Pitești Dumitru Chirleşan, istoricii Constantin Vărășcanu și Marius Chiva.

CARMEN ELENA SALUB

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că **Arges** nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.

Număr ilustrat cu imagini din **Carul cu fân - Hieronymus Bosch**

CULTURĂ ȘI ARHITECTURĂ

(urmăre din p. 32)

De fapt, ceea ce scrie G. M. Cantacuzino dezvăluie o „filozofie a arhitecturii”, cum spune la un moment dat. Care e o filozofie pur și simplu, deci o explicație a omului. Iar noi simțim o stare ciudată, ca trăitorii în acel viitor pe care el îl imaginează și care arată cu totul altfel, la modul negativ vorbind. Cum spune profesorul Augustin Ioan, unul dintre multele noastre viitoruri ratate. Terapeutic, ca o exorcizare a urâtului, să închei cu aceste două proiecții „Cei care vor fi chemați să construiască România de mâine, au nevoie să fie dotați în primul rând cu o structură spirituală, în funcție de care cunoașterea arhitecturii și a tuturor metodelor de construcție să se poată organiza. Această

structură nu poate fi decât în funcție de o generozitate socială bine afirmată. Între necesar și suficient sunt multe zone intermediare prin care trece cunoașterea. Cultura începe însă dincolo de suficient”. Și: „Arhitectura în primul rând e formă. Pentru un arhitect formă înseamnă organizarea spațiului, limitarea și deci precizarea lui pentru înfăptuirea unei lumi ale cărei armonii să ne fie utile în viața noastră materială și spirituală...Năzuind spre organizarea spațială a vieții unei civilizații, arhitectul tinde spre frumusețe. Și frumusețea în arhitectură nu e decât realizarea armoniei spațiale în vederea fericirii și demnității umane”.

Da, cultura începe dincolo de suficient!

Revista **ARGES** poate fi procurată și prin comandă directă la sediul, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2016, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.

Plata se face prin mandat postal pe numele **CRISTINA LINTESCU**, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGES

- Revistă lunară de cultură
- Apare sub egida Consiliului Local, a Primăriei Pitești și a Uniunii Scriitorilor din România
- Editată de Centrul Cultural Pitești
- Membră ARIEL

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com,
<http://www.blogdoman.blogspot.com>)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU,**
MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacția:
Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA

ARG PRESS

Fiecare autor care semnează în revista **ARGES** răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale. Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.

actualitate